

100 LAT
1924-2024
Lasów Państwowych

Lasy Państwowe

Sowy naszych lasów

Co w lesie
huczy?

Fot. P. Mrowiński

Ciekawostki o sowach

- Na świecie opisano 222 gatunki sów
- Do rządu sów należą dwie rodziny:
 - płomykówkowate
 - puszczykowate
- Największą sową jest puchacz – do 70 cm
- Najmniejszą sową jest kaktusówka (sóweczka kaktusowa) – 12 cm do 14,5 cm

SOWA ŁOWCA

PRZYSTOSOWANIE DO NOCNEGO TRYBU ŻYCIA
(NA PRZYKŁADZIE PUCHACZA)

UŁOŻENIE PIÓR

LOTKI
PIERWSZO-
RZĘDOWE
(stała liczba 10)

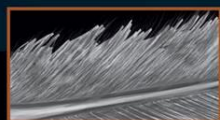
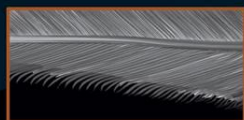
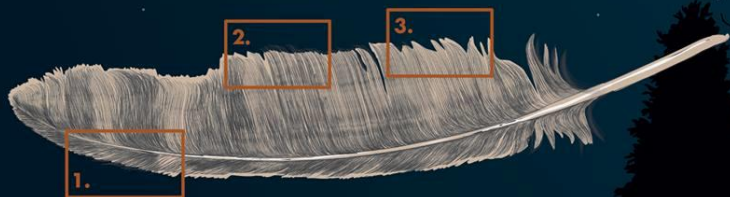
LOTKI
DRUGORZĘDOWE
(od 13 do 19)

STERÓWKI
(stała liczba 12)

BUDOWA PIÓRA

Specyficzna budowa umożliwia niemal bezszelestny lot, który pozwala zbliżyć się do ofiary na wyciągnięcie szponów

1. ZĄBKI, TZW. „GRZEBYK
piłkowana krawędź zewnętrzna chorągiewki (tylko w 2-3 lotkach pierwszorzędowych). Miniaturowe ząbki podczas ruchu niwelują zawirowania powietrza

2. FRĘDZELKI
miękkie i delikatne krawędzie splotu na wewnętrznej chorągiewce

3. AKSAMITNY MESZEK
krótki puch pokrywający powierzchnię chorągiewki. W trakcie lotu tłumi ruch powietrza na piórach

WZROK

oko, w większości złożone z pręcików, umożliwia widzenie w nocy przy znikomym świetle, jednak mała liczba czopków sprawia, że obraz jest czarno-biały. Skierowane na wprost nieruchome oczy (sowy nie mogą patrzeć w inną stronę bez poruszenia głową) umożliwiają widzenie przestrzenne, a tym samym ocenę odległości i głębi. Warstwa odbłaskowa za siatkówką oka zwiększa jasność widzenia; to ona powoduje świecenie sówich oczu w sztucznym świetle

MASKUJĄCE UBARWIENIE

sprawia, że trudno je wypatrzeć na tle kory drzew

BUDOWA CIAŁA I ZMYŚŁY

„SZLARA”

szytwe pióra, promieniście ułożone wokół oczu, skupiają sygnały dźwiękowe i przekazują je do otworów usznych (stąd doskonały słuch)

KĘPKI PIÓR TZW. „RZEKOME USZY”

(nie są to uszy) odzwierciedlają emocje – są nastroszone gdy ptak czuje się zaniepokojony lub zaciekawiony

SŁUCH

otwory uszne ułożone pod „szlarą” asymetrycznie powodują, że dźwięk dociera w różnym czasie, co pozwala precyzyjnie określić odległość

SZYJA

14 kręgów szyjnych pozwala obracać głowę o 270 stopni

Wypluwki

Świeże wypluwki puchacza są czasami jedynym dowodem jego obecności w rewirze (fot. D. Anderwald)

Wypluwki to niestrawione resztki pokarmu (sierść, pióra, chitynowe części owadów, kości ssaków i ptaków) w postaci zwartych klusek, usuwane z żołądka ruchami wymiotnymi.

Wielkość i kształt wypluwek są specyficzne dla poszczególnych gatunków.

Źródło: Anderwald D. 2010. Wszystkie sowy naszych lasów. CILP, Warszawa

Sowy lęgowe Polski

PUCHACZ

PUSZCZYK MSZARNY

PUSZCZYK URALSKI

PUSZCZYK

PŁOMYKÓWKA

USZATKA BŁOTNA

USZATKA

PÓJDŹKA

WŁOCHATKA

SÓWECZKA

Sowy występujące na terenie Nadleśnictwa Lubsko :

Leśne:

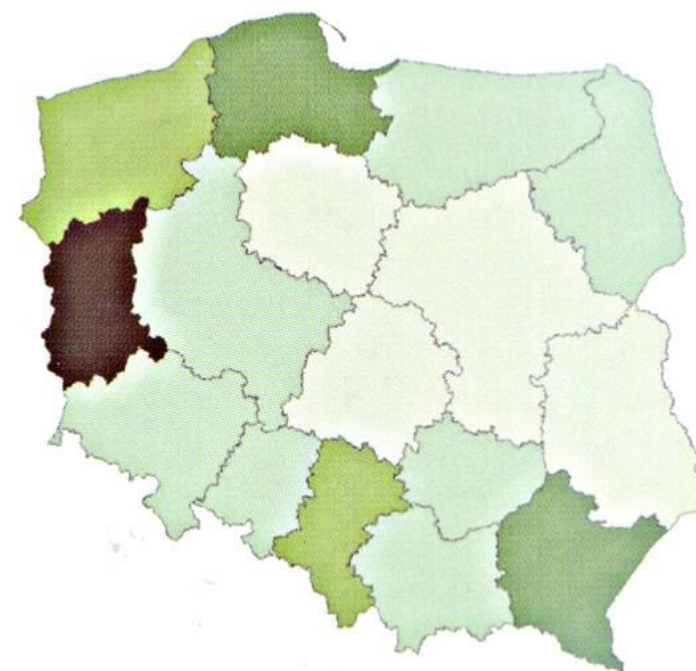
- puszczyk
- uszatka
- włośchatka
- sóweczka

Krajobraz antropogeniczny:

- płomykówka

Lubuskie – ok. 50%

Nadleśnictwo Lubsko – ok. 59%

Puchacz

- największa ze wszystkich sów;
- rozpiętość skrzydeł do 180 cm
- wysokość do 78 cm
- waga do 4 kg
- pomarańczowe oczy
- występowanie: tereny urozmaicone, stare, widne lasy
- pokarm: gł. średniej wielkości ssaki (karczowniki, krety, wiewiórki) i ptaki (również inne sowy)

Rys. Robert Dzwonkowski

Puszczyk

- średniej wielkości (38–46 cm), nocna sowa, najliczniejsza w Polsce
- rozpiętość skrzydeł do 105 cm
- czarne oczy
- występowanie: głównie lasy liściaste (grądy), parki, zadrzewienia
- żywi się drobnymi ssakami (gryzoniami) i ptakami

Rys. Robert Dzwonkowski

Lasy Państwowe

Co w lesie
huczy?

“leśny
budzik”

puszczyk

Uszatka

- średniej wielkości sowa (33–39 cm)
- rozpiętość skrzydeł do 100 cm
- pomarańczowe oczy
- występowanie: skraj lasu, tereny rolnicze, parki miejskie
- pokarm: gł. śródpolne gryzonie – myszy i norniki

Rys. Robert Dzwonkowski

Włochatka

- mała sowa (23–28 cm);
rozpiętość skrzydeł do 62 cm
- żółte oczy
- występowanie: bór sosnowy,
las bukowy, zręby
- korzysta z dziupli wykutych
przez dzięcioła czarnego w
sosnach i bukach
- pokarm: gł. drobne ssaki
(norniki i nornice), czasem małe
ptaki (sikory)

Rys. Robert Dzwonkowski

“leśny
budzik”

włochatka

Sóweczka

- najmniejsza sowa w Europie (ok. 18 cm)
- rozpiętość skrzydeł do 45 cm
- waga ok. 55–80 g
- żółte oczy
- występowanie: lasy o bogatej strukturze, zwłaszcza podszytu
- zajmuje dziuple wykute przez dzięcioła dużego
- pokarm: gł. niewielkie ptaki i ssaki (gryzonie, ryjówki)
- aktywna za dnia, gł. o świcie i o zmierzchu

Rys. Robert Dzwonkowski

Płomykówka

- sowa o średniej wielkości (ok. 35 cm)
- rozpiętość skrzydeł ok. 90 cm
- czarne oczy, zdolność widzenia w słabym oświetleniu
- występowanie: tereny otwarte, wiejskie, rolnicze i miasta; wieże kościołów, strychy
- pokarm połyka w całości: gł. drobne ssaki: norniki, myszy, ryjówki

Rys. Robert Dzwonkowski

“leśny
budzik”

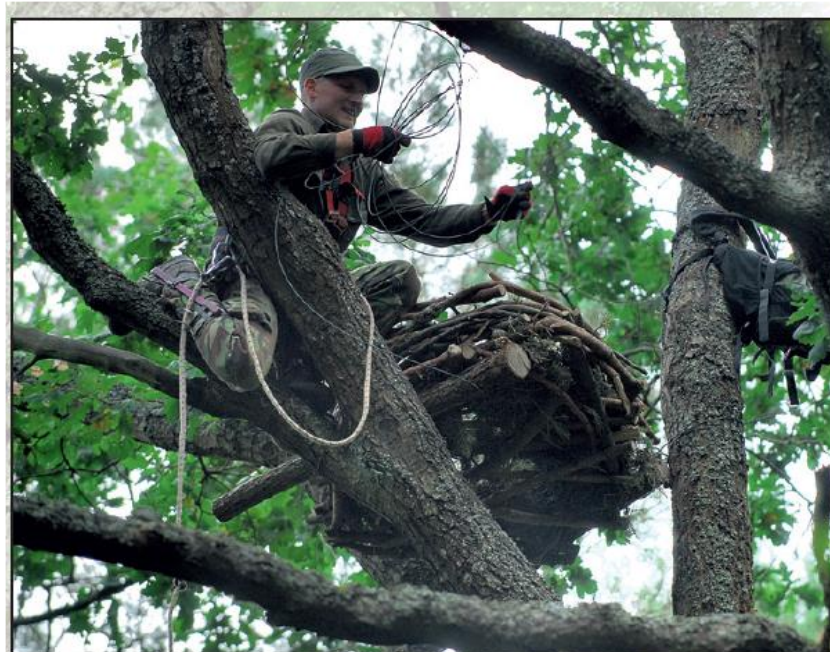
płomykówka

Ochrona sów

Przykłady działań w ochronie sów:

- ochrona strefowa gniazd, budowa sztucznych gniazd nadrzewnych (puchacz)
- zachowanie starych drzew dziuplastych,
- utrzymywanie i zakładanie zadrzewień śródpolnych, stosowanie odpowiednich nawozów ochrony roślin,
- zaniechanie prac leśnych w pobliżu gniazda w okresie lęgowym,
- edukacja, programy ochrony czynnej w LP we współpracy z ornitologami.

Sztuczne gniazda dla puchacza budują ornitolodzy z Komitetu Ochrony Orłów (fot. M. Południewski)

Sprawdź, co wiesz?

1. Ile gatunków sów występuje w Polsce (gatunki lęgowe)?

10

2. Rozpoznaj gatunki sów przedstawione na rysunkach!

1.

1. Puszczyk

2.

2. uszatka

3.

3. płomykówka

4.

4. włochatka

Sprawdź, co wiesz?

3. Czyj to głos?

płomykówka

Sprawdź, co wiesz?

3. Czyj to głos?

puszczyk

Źródła:

1. Stowarzyszenie Ochrony Sów: <http://sowy.sos.pl/>
2. Materiały Lasów Państwowych www.lasy.gov.pl, m.in.:
[Sowa - bezszelestny łowca — Las Państwowy](#)
[10 faktów o sowach - YouTube](#)
[#LeśnyBudzik - YouTube](#)
3. Pakiet edukacyjny „Sowy Polski” (2007 r., Fundacja Wspierania Inicjatyw Ekologicznych)
4. Interaktywne ćwiczenia:
[Co w lesie huczy? \(learningapps.org\)](http://learningapps.org)
[Sowy Polski - od największej do najmniejszej \(learningapps.org\)](http://learningapps.org)

Lasów Państwowych

Dziękujemy za uwagę!

Nadleśnictwo Lubsko
LKP „Bory Lubuskie”
OEPL w Jeziorach Wysokich
www.lubsko.zielonagora.lasy.gov.pl
Opracowanie: Ilona Mrowińska
Rysunki sów: Robert Dzwonkowski